

tadora: però -ERRE és terminació ben xocant en llatí.

Induir-nos a acceptar-ho al·legant la necessitat de deixar expedida una etimologia altrament aclarida, fóra perdre de vista que en català i llenguadocià Sud o gascó hi ha encara una altra anomalia fonètica: la conservació de la ND sense assimilació en el cat. *anderris*, *-ermis*, llgd. Sud *andern*, etc. Potser es podria trobar una explicació conjunta a les dues anomalies, admetent que en aquests parlars de l'extrem Sud es parteix d'una forma derivat *ANDERERR-*, amb terminació iberoide -ERR afegida (la colectiva o augmentativa del cerdà *camperrí* 'estesa de camps', i de tants topònims): llavors síncope *andrerri, *-erni*, i aviat eliminació de la primera *r* per dissimilació, ço que tindria alhora l'avantatge triple d'explicar-nos la variant del gascó i l'alt-aragonès *landrès*, on *-ndr-* s'hauria conservat gràcies al fet que allà -RR en posició final donà aviat -*r*, i davant la *s* del plural va desaparèixer. En tot cas, doncs, en *anderris* i *andern* tenim una terminació -ERR de nissaga ibero-basca⁵ que en una forma o altra s'introduí en el mot.

¹ L'atribució a l'ieur. *ANDHOS* 'flor' (IEW, 41.3-8, gr. *ἄνθος*, etc.) és en efecte ben dubtosa. No sóc prou especialitzat en l'indoeuropeu per decidir en última instància si la idea seductora d'un parentiu del cèltic *ANDER-* 'noia' amb el seu sinònim *παρθένος* (a base d'un alternant *PANDHER* ~ *PARDHEN-*) fóra en rigor (ni que sigui amb les més grans reserves) sostenible. La cosa és tan òbvia (i d'altra banda és sabut que l'etimologia de *παρθένος* ha estat sempre mirada com un problema obscur), que, no parlant-ne les fonts més accessibles, la cosa raonable és creure que deu haver-hi alguna objecció decisiva o fortíssima en contra, i que es deu tractar d'una falsa aparença aproximada, tant com en el cas de ll. *uirgo* ~ angl. *girl*, d'aparença també seductora però amb obstacles fonètics que realment semblen insuperables. Per a més informació sobre el cèltic *ANDER-*, veg. Holder III, 615.23-32; i K. Horst Schmidt, *ZRPh* xxv, p. 130; *DCEC* iv, 100, n. 6-7. — ² Potser hi hauríem d'afegir el NP gascó *Aner*, i l'important topònim *Anères* (Quoate-Bats, cantó St. Laurent-Neste): tinguem present que *-ngascó* entre vocals no pot ser -N- però és -ND-. — ³ Article de *Journal of Celtic Studies* i, 1950, 131-3; *Wissenschaftliche Forschungsberichte, Keltologie*, 1952, 135; i finalment *ZRPh* LXVIII, 418-21. — ⁴ En tot cas Schuchardt es desorientava en pensar que *anderris* fos un femení en *-èrria* (com si fos el cas *histori* < *història*) a base d'una forma basca articulada *-ere-a*. — ⁵ Fins i tot no fóra absurd suggerir que aquest *andererr-* pogués ser contracció d'un bascoide *ander-ederr* 'noia formosa' (la imminent haplologia de *der-der* pogué ajudar a tal contracció). Això ja sembla rebuscat, i potser valdria més no insistir-hi.

ANDES, ant. 'llitera amb dues barres horitzontals perquè la portin uns homes', del ll. *AMĪTES* 'barres de les andes', plural de *AMES* 'perxa'. □ *I.^a doc.*: segon

quart S. xiv, Muntaner.

«Ixca la mia senyera, e feyts portar mi en una *anda* entro siam ab los moros malvats; que yo-m pens, puyts yo sia lla, ne ells vejen la *anda* hon yo vaig, que tantost Nós los metrem en vençó», Muntaner (cap. 27 i un altre més avall); «jo havia feta fer una *anda* en què havia l'infant, e anava a son aire, e la dida --- e havia 20 hòmens, qui per tandes portaven al coll l'*anda*' (l'Infant de Mallorca, des de Tarragona a Perpinyà), id. cap. 269 (ed. Casac. VII, 5725). Però sempre va ser molt més usual d'emprar-lo en plural (per a l'acc. secundària del sing. *anda* que assenyala *AlcM* en Ausiàs, compareu la del mateix Ausiàs que dona s. v. *andes*, d'on arrencà aquest sentit): «com --- sa mare la pregàs que menjàs algun poch, per ço que en unes *andes* a la ciutat dur-la poguessen», *Curial* (NCL III, 148). El tractament fonètic, passant per *amdes*, és regular, amb conservació de la -E darrere el grup no homogeni *md*. En oc. ant. es troba algun cop un *ant* com a nom de cert instrument de fusta, rarament.¹

En català, predominant cada cop més el concurrent *llitera*, l'ús del mot no passà de l'Edat Mitjana. Es mantingué una mica millor en les llengües de l'Oest: gall. i port. antics *âmedes* (*Cantigas*, *Graal*, «*âmedes* fezeron / log' en que o levavan»: *RFgn.*, 1962, núm. 74, p. 34; *RLus*. xi, 40-41), després algun cop substituït per *andes* i ja *andas* des del S. xvi. Cast. *andas* (S. xiv) i algun cop encara *andes* en el XIII. El llatí *AMES*, -ITIS, era masculí i així es veu encara en portuguès antic, però més tard allí mateix, i en cast. i cat., es torna femení, cosa fàcil sobretot en català gràcies a la forma del plural i segurament facilitada pertot per la influència de *PERTICA*, cf. *just* > *justa*, etc.; d'ací també el pas de *andes* a *andas*; *DCEC* i, 205a.

DERIV.: *Andà* (derivat de *AMES* que fóra més regular de grafiar *andar*, sufix -ARIS, -ARE) 'barrera d'alguns metres de llarg formada per barres horitzontals amb barrons travessers, amb unes quantes de les quals es fa el tancat d'una jaça de bestiar', 'aquest clos o jaça mateix' [1889, Bosch de la Tr.]: *andà* «camps o artiga on fan dormir lo bestiar de llana, corralat ab cledes per a femar la terra» (en *Bull. Assoc. Exc. Cat.* XII, 226); PCoromines anotava a Bassegoda el 1898: «*andar*: rotllo tancat per bardes o *gledes*, on hi fa nit el bestiar (cast. *aprisco*)»; el rossellonès M. Jampy «parc des brebis où des chèvres placé dans un champ pour le fumer» (*Lliris, roses i violes collits a les muntanyes de Canigó*, s. v.); «de Font-romeu — reina pura — / Verge humil per Déu triada, / com criada, / quan venim vos visitar, / acolliu-nos a l'*andà*», JSebPons (*Canta-Perdiu*, 178, trad. «dans l'enclos»); Grandó definia «bergerie» (*MiscFabra*, 181); Volart definia el de Cerdanya «les barres de fusta que es posen a l'entrada d'un envallat construït amb quatre esparres, per a tancar-hi el ramat que passa les nits a camp ras», «per extensió s'aplica a tot l'envallat o *cercats*» (*BDC* II, 51); afegint-hi les dades d'escriptors veiem, doncs, que és de tot el nostre Pirineu, des de la Tet i l'Empordà fins a les Ma-